

JLS-Nytt

Jämtlands Lokalthistoriker och Släktforskare

Nr 3 - 2013

Årg. 34 Nr 134

Tångelanda sjukhus, sedemera tingshus i Bohuslän, där delar av Brunflo kompani vårdades 1808.

Ordförande

Kerstin Ellert, Näcksta 276
830 23 Hackås, 063-77 02 21
kerstin.ellert@bredband.net

Vice ordförande

Ingegerd Richardsson
Sollidenv. 73, 831 43 Östersund
063-12 30 52
ingegegerd.richardsson@gmail.com

Sekreterare

Pia Björnhed, Allégatan 20 K
831 37 Östersund, 063-10 27 76
pia.bjornhed@comhem.se

Kassör

Maud Tornving, Nyponvägen 21
831 62 Östersund, 063-10 19 41
maud.tornving@telia.com

Ledamöter

Kerstin Grahn, Brogränd 22 A,
831 41 Östersund
063-51 94 25
kerstin.e.grahn@gmail.com

Kurth Malmberg, Gärde 220
834 98 Brunflo, 063-205 92
kurthmalmberg@hotmail.com

Bo Svartholm, Frimans Väg 18
832 54 Frösön, 063-442 86
jamtrotter@gmail.com

Ersättare

Brita Brännström, Hallonv. 27
831 62 Östersund, 063-12 62 25
hob.brannstrom@spray.se

Jenny Henriksson, Tångeråsen 234,
830 51 Offerdal, 0640-35040
jennyhenriksson77@spray.se

Wido Lith, Räntmästarv. 6,
832 44 Frösön, 063-51 37 19
jwblith@hotmail.com

Revisorer

Villy Wiklund, 063-12 03 81
Örjan Löf, 063-51 93 88

Revisorsuppleant

Elsa Åsberg, 063-12 08 18

Redaktör o webbredaktör

Bo Svartholm, Frimans v 18
832 54 Frösön
063-44286, 070-627 6073
jamtrotter@gmail.com

Redaktionsgrupp

Inger Jonasson, Roddarv. 14 C
831 52 Östersund, 063-51 27 32
inger.jonasson@comhem.se

Margareta Olsson, Ärtvägen 120
831 62 Östersund, 063-12 15 47
margareta.olsson@lillsjon.net

Valberedning

Gun-Marie Blomqvist, 063-12 33 91
(vakant)

Träffvärdar

Kerstin Ahlström, 063-10 97 19
Gun-Marie Blomqvist, 063-12 33 91
Inger Jonasson, 063-51 27 32
Wido Lith, 063-51 37 19
Sig-Britt Wahlström, 063-12 68 49

Programgrupp

Kerstin Ellert 063-77 02 21
kerstin.ellert@bredband.net

Mary Öhrbom, 070-388 9966
mary1494@hotmail.com

Inger Broman, 063-12 82 92
inger.broman@telia.com

Medlemsavgift 2013

Fullbetalande medlem 175:-
Familjemedlem och ungdom
(under 25 år) 50:-
JLS plusgiro 28 91 92-7 samt
bankgiro 715-6706.
Önskas tidskriften istället som
PDF-dokument (i färg) kontakta
kassören (se ovan).

Sid

- 3 Ordföranden har ordet**
4 Om en studieresa, del II
6 Dragonen Jöns Frögd, del II
8 Resa till Arkivet i Trondheim
9 Presentationer
11 Kommande program

Hemsidesadress

www.genealogi.se/jamtland

Besöksadress:

Landsarkivet, Arkivvägen 1

Postadress:

c/o Riksarkivet,
Landsarkivet i Östersund, Arkiv-
vägen 1, 831 31 ÖSTERSUND

JLS-Nytt utkommer 4 gånger/år, cirka den 20:e i månaderna februari, maj, augusti och november. Artiklar, efterlysningar mm skickas till någon i redaktionsgruppen via e-post eller vanlig post. OBS! ange alltid källorna till de inskickade artiklarna.

Tips och idéer om innehållet tages tacksamt emot.

Manusstopp till nästa nr är 20 oktober 2013.

Eftertryck av texter endast med författarens tillåtelse.

Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera insända bidrag.

Upplaga 330 ex

Ansvarig utgivare är Kerstin Ellert
Näcksta, Hackås
Redaktör: Bo Svartholm, Frösön
Tryck: Daus tryckeri Östersund

Ordföranden har ordet

Snart har den korta sommaren gått, men det gör inget för då är det snart dags för släktforskning igen. De flesta av oss forskare gör ett uppehåll med själva släktforskningen under sommaren, men många besöker släktingar, både gamla och nyfunna. Samtal med släktingar under sommaren kan ge en hel del jobb till hösten. Du får nya tips och uppgifter som måste kollas.

En höjdare under sommaren är att åka runt och titta på hus och husrester där släktingar bott. Insupa atmosfären och fundera över hur de hade det när de bodde där.

Även i sommar har JLS haft en monter på Expo Norr. Vi fick många intresserade som anmälde sig till en introduktionsträff i höst. Vi hoppas nu att flera av dessa ska bli nya medlemmar i föreningen.

Vi startar nu höstens verksamhet med en utflykt till Vålbackens tegelbruk, därefter blir det många föredrag under hösten, som ni alla är varmt välkomna till.

Föreningsmedlemmar kommer även i höst att hjälpa forskare på onsdagseftermiddagar på Landsarkivet. Vi hjälper både nybörjare och kunniga forskare som hållit på länge. Du är välkommen om du tex fastnat på något och behöver hjälp att komma vidare.

Vi kommer i höst även att ordna en resa till Trondheim för att forska på Arkivsenteret där.

Välkomna till alla höstens aktiviteter.

Kerstin Ellert

Styrelsen med dess ordinarie
ledamöter samlad:

Från vänster: Kerstin Ellert, Kerstin
Grahm, Bo Svartholm, Ingegerd
Richardsson, Pia Björnhed, Kurth
Malmborg, Maud Tornving.

En på många vis fantastisk studieresa i början av förra seklet

Del II

av Nils-Bertil Nilsson

Det riktiga äventyret börjar

Hela resan genomfördes utan missöden. Enda svårigheten var resan mellan Göteborg och Fredrikshamn på Jylland där alla blev sjösjuka. Överfarten tog 5 timmar och det var full storm. Ångfartyget, som hette Blenda, gungade säkert ordentligt och den lilla båten kan knappast jämföras i komfort med dagens flytande hotell som trafikerar farleden.

Väl framme i Danmark börjar det digra programmet med alla besök på gårdar och institutioner. De blir väl mottagna och när NirsPersa tycker det varit särskilt trevligt och välskött berömmar han värden för att vara *"en både lugn och anständig man"*.

Idag när man gör studiebesök brukar man kliva ur bilen eller bussen utanför dörren till det man ska besöka. Så enkelt var det inte för de 15 jämtarna. När de skulle besöka en gård utanför Silkeborg på Jylland fick de gå till fots. En mil på morgonen och efter besöket fick de traska hem samma väg. Han skriver; *"kl 5 var vi tillbaka i Silkeborg och voro då fri för denna dag. Vi blefvo trötta af den långa marschen till fots så vi lade oss ganska tidigt."* Och så lägger han till; *"Slåttern har börjat på vissa ställen"* Ja, inte undra på att de gick och lade sig tidigt den kvällen. Men en sista notering om att slåttern hade

börjat måste ändå göras. Kanske tänkte han på att när resan var slut så var det dags för honom själv att börja slåttern hemma på gården i Trång. Att man hade valt den här tidpunkten för resan berodde säkert på att man under den s.k. *"huvuln"* kunde unna sig några veckor ledigt från arbetet på gården. Det vill säga tiden mellan *"våranna"* och *"höjanna"*.

Nya intryck

Det går inte att ta miste på hur farfar lade vikt vid det som han uppfattade att han kunde genomföra på sin egen gård. Avkastning per enhet, foderstater, gödsling, ett utvecklat växelbruk, och inte minst ta med sig idéer om de organisationer, kooperativ och de föreningar som de danska kollegorna så framgångsrikt hade startat.

Det var inte allt som imponerade på dem. När de besökte en stor Herrgård utanför Silkeborg. Konstaterade farfar att *"det var ej mycket att se fast det var en herrgård, mot hvad vi kunna se hos de små husmännen"* De fann bara några hönor och några grisar fast det fanns 200 tunnland odlad jord.

Farfar blev också tveksam till hur man hanterade mjölken på ett stort mejeri utanför Odense. De frös ner 10000 kg mjölk varje dag och skickade den med tåg till Köpenhamn. *"en konstig metod"* tyckte NirsPersa.

Däremot noterade man redan för hundra år sedan något hos de danska bönderna som diskuterats hos oss till bara för några år sedan innan mjölkrobotorna blev standard. Nämligen att djuren stod i ladugården året runt för att utfodra dem till maximal avkastning. På ett ställe prövade man även att mjölka korna 3 gånger per dag.

Satte resan några spår?

Jag börjar förstå varför gården i Trång ser ut som den gör. NirsPersas alla noggranna anteckningar om areal, antal kor och andra djur, foderstater, gödsling, växelbruk och andra nyheter för honom infogades successivt i hans egen drift på gården. Korporationens och föreningars betydelse för de danska böndernas framgångar gjorde intryck. Det gjorde även de kunskaper inom avel- och fröförädling som man ivrigt studerade både i Danmark och i Sydsverige. Likaså berömmar han de vackra trädgårdarna han ser överallt på gårdarna i Danmark. Det förklarar säkert den tid och möda han tillsammans med min farmor, Sara, ägnade till att *"pynta"* deras egen gård.

Inte minst hans noggranna noteringar om avkastning på gjorda investeringar känner jag igen. Det må vara antal djur per areal, val av foder eller antal kg smör som funktion av fetthalten i mjölken. Egentligen skissar han på en optimal affärsplan för sin gård utifrån de kunskaper han tar med sig från resan.

Att gödsla ordentligt och inte

låta vallarna bli för gamla hörde jag honom tala om när jag var liten. Liksom hur viktigt det var med foderstaterna och fetthalten på mjölken. Jag minns också att man ända in på 50-talet grävde stukor och fyllde dem med rovor varje höst och som sedan hämtades som foder under vintern. Ibland kunde jag som liten grabb plocka åt mig en rova i smyg.

Med tiden utvecklade NirsPersa gården så att några decennier senare kom besökare till hans gård för att se och lära. Det var grupper från Sverige naturligtvis, men också från Danmark. Farfar tyckte det var roligt att återgälda gästfriheten från 1904 och berättade gärna hur han styrt och ställt på gården.

Efter andra världskriget var det stor arbetslöshet bland lantarbetare i Danmark. Jag undrar om farfar hade ett finger med i att det under några år runt 1950, kom 4 danska män i omgångar hit och arbetade som drängar på gården. Jag har ett svagt minne att farfar gärna försökte prata med dem och förhöra sig om hur det stod till med det danska jordbruket idag.

Min mamma och pappa, Stina och Per Nilsson, övertog gården 1939 och fortsatte oförtrutet att underhålla och utveckla gården med samma iver som generationen före.

När min hustru Ulla och jag övertog gården 1979 var det uppenbart för oss att vi hade en uppgift att efter bästa förmåga förvalta mark, byggnader och

skog på ett så anständigt vis som möjligt för att underlätta för kommande generationer att kunna bo på gården.

Satte deras resa andra spår i Jämtland?

Jag tror att den här studieresan som de 14 bönderna gjorde, fick betydelse inte enbart för utvecklingen av de egna gårdarna. Många av deltagarna på resan kom att spela stor roll för hela det Jämtländska jordbrukets utveckling. De bidrog till att jordbrukskorporationerna, föreningarna, mejerierna och jordbruskassorna m.m. växte fram. Många kom också att inneha kommunala och andra viktiga förtroendeuppdrag och på klokt odalsmannavis hjälpa till att utveckla sina bygder.

Mina egna minnen av farfar

Jag minns honom alltid med pipan i mungipan. Han var tystlåten och gick runt och hade alltid något för händerna. Han körde mjölkkrukorna, rensade i rovlandet, sopade golv, slog skräpslätter och plockade runt husen. De sista åren satt han på sparkstöttingen, även på sommaren, utanför sin stuga och pekade på mig med käppen och gjorde mig uppmärksam på dörrar som inte var ordentligt stängda, kvistar på gräsmattan som skulle plockas undan eller leksaker som låg och skräpade. Då gällde det att lyda. Han höjde aldrig rösten, men det föll sig naturligt att göra som han sa.

Jag var 7 år när farfar dog i slutet av 1953. Och för att använda farfars egna ord, minns

jag honom som en ”lugn och anständig man”.

Olika villkor

Det jäser självförtroende och framtidstro i NirsPersas anteckningar. Det var en tid då nästan hela länet var agrart och man stod i början av en epok att gå från självhushåll och istället bygga upp en inhemsk stabil och växande marknad för sina produkter.

Visst önskar man att de 250 jämtländska bönder som finns kvar idag ska unnas samma trygghet av en lokal avsättning för sina varor och inte hela tiden slåss mot dumpade priser på världsmarknaden.

oktober 2012

”n’Nils-Bertil i Pelle NirsPers i Trång”

PS. Det känns nästan lite kusligt hur enkelt det ibland är att hitta saker vid sitt skrivbord. Jag googlade på ”länsagronom Sylwan” och fick napp på en artikel ur Östgötaposten från den 8 juli 1904. Den beskriver de 15 jämtländska böndernas studieresa när de stöter på en motsvarande grupp bönder från Östergötland. DS

Söderböledragonen Jöns Frögd : sägen och efterforskning

En sägen : ”Karolinerknapparna”

berättad av min morbror John Nilsson bifogat i ett brev i maj 2004.

Del II (forts från JLS-Nytt nr 2, 2013.

Doktor Sundström befanns vara en barberarlärling från Stockholm. Oduglig som underläkare, men uppförande sig överlägset enligt Carl Johan. Alla patienterna fick samma medicin, Spiritus aethereus vitriolatus (*sprit + eter, ”Hoffmans droppar”*) och Spiritus lavenduale comp. (*lavendelolja, vatten o. sprit*), 15 droppar av vardera i en matsked vatten varannan timma, även om de hade helt olika symtom, åkommor eller tillstånd.

Carl Johan frågade efter rondens doktorn vilken sjukdom de ankomna hade, som ju alla hade fått samma medicin. ”Svaret blev: - Fält- eller landsvårnssjukan och doktorn undrade, om - Herrn var nöjd med svaret.

- Inte alldeles, ty det tycks, som några haver helt olika plågor, och de flesta klagade, att de blir hetare och sämre efter dropparna.

- Det förstår herrn inte. Gör blott som jag befäller.

Om natten dogo några stycken, vilket doktorn tog helt lugnt; men varav jag stadgades genast i mitt beslut att begära avsked.”

Carl Johan gick till prosten Fryxell i intilliggande Högsäter, som i än högre grad insåg felaktigheterna och därmed tänkte besöka sjukhuset. Fryxell gav goda råd, uppmuntrade och lånade ut en bok, Hedins : Handbok för praktiska Läkare-Vetenskapen. Carl Johan hann läsa ett kapitel vid återkomsten till sjukhuset, innan doktorn kom och gav honom en duvning p.g.a. frånvaron. Carl Johan befalldes att gå med på rondens, som började på samma sätt som dagen innan med medicinåtgärder ”men då vi kommo till en styv jämtlänning, som knappt kunde försöka att draga andan utan giva tecken till den häftigaste smärta, och vars expectoration (*upphostning*), såsom på lakonet syntes, var blodfärgad, kunde jag icke längre tåla, då det eviga ”Spir. Aeth. Vitriol.” åter förordnades, utan frågade helt

ödmjukt, om icke doktorn trodde, att en åderlåtning här kunde göra gott ?

- Varföre tror herrn det ?

- Jo, emedan det ser ut, som om denne hade pneumonie (*lunginflammation*).

- Var fan har herrn läst det ?

- I Hedins handbok.

- Det är en bra bok; jag har den i Stockholm, men man kan inte släpa med sig bibliotek i fält; emellertid vill jag försöka en åderlåtning; ..

och nu var karlen i sitt esse.. inom några minuter hade jämtlänningen ett kvarter (33 cl) blod mindre, andades lättare och visade tydliga tecken till förbättring, sedan han, efter ny lektion i Hedin, fått kylande pulver, syrlig dryck o.s.v.”

Hedin studerades vidare av de båda och nervfeber (*tyfus*), rötfeber (*kallbrand/vävnadsdöd*) och rödsot (*dysenteri*) kunde nu lättare diagnosticeras.

En evakuering skedde till Brinkebergskulle för att bereda plats för nya patienter. ”Underläkaren ”försedd med nödige medikamenter”(dvs de två sorterna Spir.) skulle åtfölja transporten, hästar och kärror var anskaffade samt de arma offren därpå voro placerade, somliga med, andra utan litet halm till underlag, en del på hökärror, andra på stegkärror och de värst lottade på tackjärnskärror, vilka senare voro så korta, att de sjukas ben släpade på marken,..”

Det blev en svår resa på ”ohyggligt väglag” och med ”utkörda hästar” i 5 mil.

”Dagen var het till att börja med, men på e.m. kom stark åska med hagel och regn, vilket senare fortfor hela vägen.

Under natten var jämmern och eländet obeskrivliga utåt hela tåget; många svulto, alla voro genomvåta, alla fröso, alla klagade, och där satt jag, själv genomblöt, skakande tänderna av kyla, hungrig som en varg, och modfälld ända till tårar över min olyckliga belägenhet, att nödgas vara vittne till så mycken uselhet, utan att äga något medel att i ringaste måtto hjälpa någon enda av dessa olyckliga, som alla anropade mig

om hjälp!” Under transporten miste tre soldater livet.

Carl Johan Ekströmer drabbades själv av lantvårnssjukan i Tångelanda därefter, men var vaksam, i den mån det var möjligt, mot oriktig behandling och klarade sig ur krisen. (Vårre gick det för förste fältläkaren Gabriel Rislachi, som avled i fältsjuka i Vänersborg i december 1808.) När Tångelanda sjukhus upphörde i slutet av 1808 övergick Carl Johans tjänstgöring till Brinkebergskulle. Han fortsatte yrkeskarriären inom den medicinska sfären, blev professor i kirurgi och adlad samt en mäktig administratör av svenskt medicinalväsen.

Efter Tingvalla sjukhus

Det syntes som om spåren av Jöns Frögd hade försvunnit i den där perioden av två veckor i september 1808. Nu fanns även möjligheten att han att kunde avlida under någon vidare-transport från Tångelanda. Under året 2008 får jag kopior av listor över sjuka soldater i september och oktober 1808 i Brinkebergskulle sjukhus från en hembygdsforskare. Jämtar finns bland de intagnas efternamn och, tro det eller ej, Frögd finns med ! Hade Jöns förflyttats och överlevt transport från Tångelanda? Kanske var han till och med den ”styva jämtlänning” som Carl Johan tidigare hade beskrivit. Bredvid Frögds namn fanns det dock notiser om kompani och rotenummer, som inte riktigt stämde. Fanns en Frögd i Livkompaniet med nr 77 eller var det ett skrivfel?

Nu var det faktiskt exakt 200 år sedan allt detta hände i Högsäter socken. I samband med det kunde man förvänta sig att det skulle uppmärksammas på något sätt i kommunen. Ingenting skulle dock ske! Jag skrev och tipsade tidningen Dalslänningen om historia och historien, och fick ett positivt svar, men det blev ingen artikel. Hade ett fåtal soldater blivit dödade i trakten av Högsäter av kulor, krevader eller

bajonettstick hade det funnits gravar, berättelser, monument, ceremonier, blommor och vackra hyllningstal. Nu var det bara ett flertal stackare som hade plågats till döds inom krigsmakten sängliggande i farsoter, som lämnade dem i värk, vånda och ömklighet. Vad var det för uppoffring och hjältemod i detta försvar av fosterlandet?

Vid en resa 6:e juni 2008 till ett 200-årsjubileum av en sammanstötning i norska Prestbakken passade jag på att sondera kyrkogården i Högsäter. Inte en minnessten kunde påträffas och inom ett rustikt, av kedjor, inhägnat område stod en gravsten över prosten Magnus Fryxell och stenar över andra potentater och familjemedlemmar. Det var ett speciellt område, men soldaterna fanns det inga spår av.

Det var inte Söderböles Frögd som hade tagits in på Brinkebergskulle. Det visade sig vara Anders Frögd från Lit och Livkompaniet, som överlevde sjukdomsperioden och kunde återvända till Jämtland.

Förlusten av en soldat i armén skapade naturligtvis ett större tomrum hemmavid än i det aktuella kompaniet för en gift soldat. Det blev en tung, ibland omöjlig, börda för en soldatänka att försörja sin familj. Karin Olovsdotter var nu 40 år och ensam med sonen Olov 15 år och dottern Ingeborg 6 år gammal. I januari 1809 var det bouppteckning över Jöns Frögd. I hushållet uppräknades en ko, två getter, två killingar och två får tillsammans med en del hantverksinstrument, t. ex. olika slags borrar, rasp och hovtång. Dessutom fanns olika sorters husgeråd, bl.a. porslinstallrikar, textilier och möbler. Med hantverksinriktning och bra skötsel av jordbruk och husdjur hade man kunnat ordna ett drägligt liv på torpet. Jöns var skuldfri och hade två fodringar: 4 :32 Banco av Nils Gudmundsson i Flatnor och 2:32 Banco av Lars Larson i Björnön. Karin behöll nämnda tillgångar och soldattorpet i Söderböle. Hennes läge var inte helt prekärt. Värre var

situationen för grannbyns soldatänka Anna Pehrsdotter, som på två år hade hunnit med att gifta sig, föda en dotter och bli änka. Som 20-åring var hon nu änka till dragonen Jonas Björk i Norrböle. Jonas Björk rönste exakt samma öde som Jöns Frögd och i Bodsjö dödbok nämns han direkt efter Jöns med samma text om dödstillfället. Han saknas likaledes i den förteckning över begravda soldater som står i Högsäters dödbok 1808. Jonas var 32 år vid sin död. Änkan Anna Pehrsdotter flyttar tillbaka till Sunne församling och gifter om sig med soldaten Kjell Sjöberg i februari 1811. Anna föder 5 barn tillsammans med Kjell, men dör tragiskt nog i kolik 1821 i Klövsjö församling, endast 33 år gammal. Änkan Karin Olovsdotter gifte aldrig om sig. Sonen Olov stannade en kort tid kvar på torpet innan han flyttade 1812 och blev dräng i Lockne och Revsund socknar innan han återvände till Bodsjö 1825. Några korta perioder av nya dragoner, som verkar ha varit inhysta i soldattorpet alternativt logerade hos rotebonden i Söderböle, skedde fram till början av 1820-talet. Karins dotter Ingrid flyttar ut 1819 och blir piga i byn Skylnäs där hon två år senare dör i 18 års ålder i ”magplågor”.

Nu finns bara sonen Olov kvar av barnen, som nygift 1829 i Bodsjö med Carolina Christina Carlström, f. 1800-10-07 i Skeppsholms församling, flyttar in hos Karin i Söderböle. Två år senare, 1831-03-11, föds ett barn till Karin med namnet Jöns efter farfar Jöns Frögd i soldattorpet. Efter tre år ytterligare bosätter sig den unga familjen som torpare i närliggande byn Flatnor medan Karin blir ensam på torpet. Till soldattorpet hörde en soldat, Olof Säll, utnämnd till tjänst och bostad i Söderböle sedan 1828, men han fick avvakta Karins boende där. I Bodsjö husförhörlängd 1838-1847 står det att Karin ”njuter fattigvård”. Makarna Frögd var trogna kyrkobesökare och under alla år fram till 1839 var Karin Olovsdotter antecknad för nattvardsgång och i november samma år, 1839-11-02, dör hon i ålderskrämpor i en ålder av 71 år.

Avslutande tankar

Lärdomen av de miserabla sjukvårdsinsatserna under krigen 1808-1809 ledde till framtida nödvändiga reformarbeten inom arméns sjukvårdsorganisation. Egentligen var det väl inte någon nyhet att flera soldater dog i sjukdomsliknande förhållanden än av krigsskador i strid. Skillnaden nu var väl att det skedde på plats i Sverige och därmed uppenbar för allmänheten och dess ifrågasättande.

Krigsadministrationen led inte bara av undermålig sjukvård, utan även andra förutsättningar för goda krigsinsatser var remarkabla. Beredskap av utrustning, proviantering och logering var klart bristfällig, vilket också förvärrades av krävande (onödiga) marscher och transporter.

Det jäste inom armén och i mars 1809 startades ett uppror mot kung Gustaf IV av general Adlersparre, befälhavare i just Västra Armén, i Karlstad. Med 2000 man marscherade han mot Stockholm och innan de anlände hade Gustaf IV avsatts av andra militära dignitärer. Det stundade nya och fredligare tider.

Vad gäller min ana Jöns Frögd, min morfars farfars farfar, hade jag inte lyckats hitta exakt orsak eller ort för hans död. Prosten Fryxell intygade 53 soldaters kristliga begravning år 1808 i Högsäters dödbok. När jag funderade på vart detta gravområde kunde ligga och därmed också möjligen Jöns Frögds sista vilorum, blev jag förvånad över att ingen kunde tala om för mig var dessa gravar fanns. Pastorsexpedition och Hembygdsförening i Högsäter var kontaktade, liksom tidningen Dalslänningen och sajter på Internet. En artikel publicerades år 2010 om

frågan kring soldaternas gravar i Dalslänningen. Inga synpunkter eller svar inkom, som gav information om detta.

Sågen är kanske inte helt punkterad än kan tyckas. Jag tror dock att Jöns dog i september 1808 på Tingvalla sjukhus i Dalsland i "fält- eller landsvårnssjukan" och att han blev begravd intill sjukhuset i en enkel grav. Eventuellt befarade man smittorisker och ville göra sig av med liken på ett

snabbt och enkelt sätt. Prostens senare intygande av kristlig begravning av andra soldater är väl ett indirekt bevis på att det som skedde tidigare gjordes på ett annorlunda sätt! År 1929 avslöjade man ett 20-tal skelett intill gården Nyböle, ett av de tidigare ambulerande sjukhusen i Ed i Dalsland, vid ett vägarbete. Kanske kan man göra en liknande upptäckt kring Tängelandas gamla Tingshus?

Not 6 missades i förra delen:

*6 De nämnda begravda 1808 på Högsäters kyrkogård är från Brunflo kompani: nr 102 Bång d. 28 sept, nr 06 Lindahl d. 4 okt, nr 03 Berglund d. 6 okt, nr 08 Åhlfeldt d. 14 okt., från Lifkompaniet: nr 49 Snygg d. 24 nov. och från 2a Majorens kompani: fältväbeln Rickman d.13 dec. (Högsäter C:5 s.193-197).

Åke Abrahamsson, Göteborg
ake@abrahamssoni.se

Resa till Arkivsenteret i Trondheim

Torsdagen den 3 oktober och fredagen den 4 oktober ordnar JLS en resa till Trondheim för forskning på Arkivsenteret Dora.

Vi far med tåg från Östersund på morgonen den 4 oktober kl 7.28, framme i Trondheim kl 11.23.

Hemresa från Trondheim fredag em kl 16.50, framme i Östersund kl 20.43. Biljetter kan köpas direkt på tåget.

Det blir en övernattning på hotell i Trondheim. JLS bokar hotellrum när Du anmält Dig.

Kostnaden för resan blir tågbiljett och hotellrum. Forskningen på arkivet kostar inget.

På torsdagskvällen har släktforskarna i Trondheim ett föredrag om källkritik på arkivet som vi kan lyssna på. Från kl 16 torsdag hjälper de även till med forskning för de som vill ha hjälp. Passa på och träffa trevliga norska släktforskare.

Lite om arkivcentret Dora

Arkivsenteret är öppet torsdag till kl 18.00 och fredag kl 9.00 till 15.00. Arkivsenteret består av fire arkivinstitusjoner, ett bibliotek og ett museum. Våre oppgaver er å bevare statlige, kommunale og private arkiver fra Midt- og Nord-Norge, og gjøre disse tilgjengelige for allmennheten.

Alle er velkommen til vår felles lesesal. Her kan du studere protokoller, brev, fotografier, kart og tegninger m.m. – enten det er til vitenskapelig forskning, for å undersøke juridiske rettigheter, drive slektsgransking eller andre slags undersøkelser

Statsarkivet i Trondheim ledes av Riksarkivaren. Våre oppgaver er å ta vare på og tilgjengeliggjøre arkivmateriale fra den lokale og regionale statsadministrasjonen i Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland. Vi tar imot arkiver som har gått ut av administrativ bruk eller har blitt 25 år gamle. I tillegg tar vi imot og oppbevarer privatarkiv. Vi har ca. 25 000 hyllemeter med arkivsaker i våre magasin, største delen av arkivene er fra perioden 1600-1975.

Interkommunalt arkiv Trøndelag er et interkommunalt selskap. Våre eiere er 37 kommuner og fylkeskommuner i Trøndelag og dessuten Os kommune i Hedmark. Våre oppgaver er å gi kurs, råd og veiledning til våre eiere i alle slags arkivspørsmål. Vi har også arkivdepot for eldre papirarkiv og elektroniske arkiv for våre eiere. IKA oppbevarer papirarkiv fra ca. 1837-1995 og elektroniske arkiv fra ca 1990 og fram til i dag. Vi har bl.a. arkiv fra kommunestyre, formannskap, helseråd, fattigvesen, barnevernstjeneste, skole m.m. Siden 2004 er vi koordinator for arbeidet med privatarkiv i Sør-Trøndelag.

Trondheim byarkiv oppbevarer over 20 000 hyllemeter papirarkiv fra Trondheim kommune, gamle Strinda, Leinstrand, Byneset og Tiller kommuner. I tillegg har vi privatarkiver, hovedsakelig fra 18- og 1900 tallet. Det mest etterspurte papirarkivet er kommunens byggesaksarkiv, og mest brukt på Internett er den digitaliserte fotosamlingen med historiske trondheimbilder på Flickr.

Trondheim kommune er medeier i IKA Trøndelag. IKA er kommunens arkivdepot og skal bevare, tilgjengeliggjøre og formidle kommunens avleverte arkiver, det vil si arkiver som er fra 25-30 år og eldre.

NTNU Universitetsbiblioteket (Dorabiblioteket) oppbevarer ca 400 privatarkiver og 300 av disse ligger i Arkivsenteret på Dora. Her har vi også felles fjernmagasin for bøker, tidsskrifter og aviser.

Privatarkivene kommer fra et område som dekker Nordmøre i sør til og med Saltfjellet i nord. Arkivene består av personal-, slekts-, gårds- og organisasjons-/foreningsarkiver, samt arkiver etter tidligere professorer ved Norges tekniske høgskole (NTH) og NTNU. Alle våre arkiver er registrert i BIBSYS som er Universitetsbibliotekets database over bøker og annet materiale.

Mer informasjon fås hos samt anmälan senast 25 september görs till Kerstin Ellert, 070-571 2807 eler 063-770 221.

Jan Mårtenson håller ett föredrag om sitt författarskap 13 november i Wargentinskolans aula kl 18.30.

Jan föddes 1933 i Uppsala. Efter läroverket i Örebro och språkresor till England och Frankrike skrevs han in som befälselev vid Livkompaniet vid Kungliga Upplands regemente som skyttesoldat, vilket följdes av kadettskola och utbildning till reservofficer. 1954 började han studera juridik vid Uppsala universitet.

1960 uppmanade Per Anger honom att söka in till UD nästföljande vecka. Han blev antagen som attaché när Östen Undén var utrikesminister. Första utlandsposteringen var i Rio de Janeiro, där den svenska ambassaden var belägen. Mårtenson kom dit 1961, och råkade hamna precis mitt uppe i militärkuppen mot president Jânio Quadros.

Efter mellanspel på OECD i Paris 1963 kom han så småningom hem till Sverige och blev kansliråd på UD 1966 och senare generalsekreterare för FN:s miljökonferens i Stockholm 1972.

Mellan åren 1975 och 1979 var han kung Carl XVI Gustafs handsekreterare, och presstalesman för hovet, med titeln *chef de cabinet*. Han fungerade då som kungens talskrivare och som chef för kungen kansli. Därefter tillträdde han posten som biträdande generalsekreterare i FN. 1987 blev han chef för FN:s Europakontor i Genève med titeln generaldirektör och senare undergeneralsekreterare. Våren 1992 utnämndes han till ambassadör i Schweiz, där han verkade till 1996 då han återvände till Sverige som ”*Ambassadör till utrikesministerns förfogande med särskilda förhandlingsuppdrag*”.

Han debuterade som poet 1970 med samlingen *32 om kärlek*, och året därpå som romanförfattare med *Telegrammet från San José*.

Deckarna som han skrivit om antikhandlaren Homan spänner över vida fält, från marinarkeologi och sjunkna skepp till Castros diktatur på Kuba, från KGB i Sverige till midsommarfirande i Bergslagen.

Han har skrivit många kulturhistoriska böcker, den senaste är biografien om Linde von Rosen som ensam ridit 1300 mil till Paris och Rom med en röd aftonklänning i ena sadelväskan och en pistol i den andra.

Karl-Erik Dahl berättar 3 december på Landsarkivet om Jämtlands järnvägshistoria.

Född i en banvaktstuga 1939 i Äggfors, Mörsil. Vid tre års ålder flyttade jag till Mattmar. Gick i skola där och 1955 blev det åter flyttning till Täng, Ås.

Året därefter vid 17 års ålder började jag vid SJ i Östersund. Den första arbetsturen var den 1 aug 1956 i godsmagasinet. Jobbade i stationstjänst vid Östersunds C men utlånad även till andra Jämtlandsstationer och till Stockholmsområdet. Gick tågmästarkurs och blev tågmästare 1977 här i Östersund. Tjänstgjorde sedan i tågen bl.a. ifrån Umeå och Storuman i norr till Nässjö och Göteborg i söder. Pension togs ut efter 45 års tjänst vid SJ.

Första halvåret därefter tjänstgjorde jag några turer med chartertåg till bl.a. Malmö och Narvik. Nu som pensionär är jag med i flera föreningar och hjälper till.

Göran Lindström berättar om och visar bilder 31 augusti från Vålbackens tegelbruk i Brunflo.

Göran, född 1932, växte upp vid Vålbackens Tegelbruk, Brunflo. Pappa Carl var tegelmästare vid bruket från 1926 till 1941. Äldste sonen Ture blev sedan tegelmästare fram till sin pension 1973.

Civilingenjörsexamen avlades vid KTH 1957. Göran arbetade sedan i Stockholm med IT-utveckling för svensk kraftindustri under hela sin aktiva yrkesverksamhet.

Fritidsintressen har bl.a. varit hem och trädgård, renovering av sommatorp, skogspromenader, långfärdsskridskor och fjällresor med familjen.

Släktforskning har pågått sedan början av 80-talet. Utveckling av program för släktforskning, redovisning, bildhantering mm är också ett intresse.

Göran flyttade med sin fru Kajsa till föräldrarnas ursprungliga hem i Sörviken, Brunflo, 2000. De fyra barnen var då sedan länge utflugna.

Insamling av foton och information om Vålbackens Tegelbruk blev då möjligt och har bl. a. resulterat i en bilderbok och bildvisningar om bruket.

Anmälan se programmet.

Erik J Bergström berättar om NO Näs och hans bröder 16 september på Landsarkivet

Född 1930 i Glöte, Härjedalen. Mångårig lokalhistorisk forskare och släktforskare som skrivit många böcker i lokalhistoria.

Lite om bröderna Näs.

Trävaruhandlaren Nils Olof Persson i Boggsjö bytte 1856 sitt efternamn till Näs och byggde tullkvarnen Mörtån utanför Stugun.

Till Mörtån kom även hans bror Jonas Pettersson, bonde och trävaruhandlare i Överammer. Jonas flyttade till Östersund men behöll Mörtån som senare

övertogs av hans son Richard, som flyttade dit, byggde en präktig disponentvilla och anlade kraftstationen. Jonas köpte Strandgatan 16 i Östersund och inropade Villa Björkhem, som ligger på Jamtli. Jonas ägde också J Petterssons Trävaru AB.

Nils Olof köpte Storlotten i Östersund som han överlät till Jonas som behövde plats för virke från Östersunds ångsåg. Den tredje brodern Johan Lindberg var även han stor fastighetsägare i Östersund.

Program för JLS för hösten 2013

Tid och plats	Aktivitet	Värd/Ansvarig
Lördag 31 augusti kl 12.30. Samling vid Vålbackens tegelbruk.	Vålbackens tegelbruk. Visning av bruken av Björn Staverfelt och Göran Lindström. Därefter färd till Mariagården vid Marieby kyrka för fika och bildspel (1 tim) med Göran Lindström (sid 10). Information om tegelbruket fanns i JLS-Nytt nr 2 - 2013, sid 11.	Anmälan senast 28 augusti till Mary Öhrbom 070-3889966. Samåkning kl 12.00 från Rådhuset i Östersund.
Tisdag 3 september kl 18.00. Medlemsmöte Landsarkivet.	När döden kom till byn. ÖP-journalisten Marcus Berglund berättar om spanska sjukan. Presentation av Marcus och föredraget se JLS-Nytt nr 2-2013, sid 11.	Programgruppen Ordinarie värdar
Söndag 8 september kl 11.00-15.00. Landsarkivet.	Kulturarvsdagen på Landsarkivet och Jamtli. JLS är medarrangör och deltar med två föredrag och forskarhjälp.	Styrelsen
Måndag 16 september kl 13.00. Medlemsmöte Landsarkivet.	N O Näs och hans bröder. Erik J Bergström berättar om en spännande familj. Presentation se sid 10.	Programgruppen
Tisdag 1 oktober kl 18.00. Medlemsmöte Landsarkivet.	250 g kaffe ELLER 200 g te ELLER 300 g kakao skulle räcka 12 veckor. Robert Fresk berättar om ransone- ring och andra besvärligheter under beredskapsåren 1939-45.	Programgruppen Ordinarie värdar
Torsdag 3 oktober till fredag den 4 oktober. Resa med Nabolåget. En övernattnig i Trondheim.	Resa till Trondheim för forskning på Arkivsenteret Dora. Se information sid 8.	Programgruppen Anmälan senast 25 september till Kerstin Ellert 070-571 2807 eller 063-770221.
Måndag 14 oktober kl 13.00. Studiebesök på Lantmäteriet. Samling i Lantmäteriets entré Kyrkgatan 76 i Östersund.	Visning av hur man söker i Lantmäteriets arkiv i digitala databaser om fastigheter, kartor mm.	Programgruppen
Tisdag 29 oktober kl 18.00. Medlemsmöte tillsammans med DIS-Mitt, Landsarkivet.	Besök av Ancestry Ann-Louise Paulsson berättar för oss hur och vad man kan söka efter i deras databaser.	Programgruppen och DIS-Mitt

JLS - Nytt Nr 3 2013

Avsändare:

JLS

c/o Maud Tornving

Nyponvägen 21

831 62 Östersund

<p>Tisdag 5 november kl 18.00. Medlemsmöte Landsarkivet.</p>	<p>”När Jesus kom till Östersund : en spegelbild av Stefanus Eremita”. Kjell Hoffman kåserar runt Viktor Hugo Wickströms bok från 1898.</p>	<p>Programgruppen Ordinarie värdar</p>
<p>Onsdag 13 november kl 18.30. Wargentinsskolans aula, Östersund Inträde 100:-</p>	<p>Mina 63 böcker; från antikhandlaren Homan till grevinnan von Rosen, hon som red till Paris och Rom. Föredrag av Jan Mårtenson. Presentation se sid 9</p>	<p>Kulturföreningar i samverkan</p>
<p>Måndag 18 november kl 13.00. Medlemsmöte Landsarkivet.</p>	<p>Forska i Amerika. Vi tittar på olika databaser, CD-skivor och böcker där man kan finna utvandrare till Amerika.</p>	<p>Programgruppen</p>
<p>Tisdag 3 december kl 18.00 Medlemsmöte Landsarkivet Julmöte.</p>	<p>När järnvägen kom till Jämtland. Karl Erik Dahl berättar om Jämtlands järnvägshistoria. Presentation se sid 9.</p>	<p>Programgruppen Ordinarie värdar</p>

Mer information på vår webb: www.genealogi.se/jamtland !

Onsdagar kl. 13.00 - 16.00 från september till maj finns någon från föreningen på Landsarkivet för att ge forskarhjälp. Hör av dig till sekreteraren om du vill hjälpa till!